

**INSTRUKCJE I REKOMENDACJE
W ZAKRESIE
KSZTAŁCENIA W ZAWODZIE JEŹDZIEC I HODOWCA KONI
OPRACOWANE W RAMACH PROJEKTU
INNOWACYJNE ROZWIĄZANIA W PRAKTYCZNEJ NAUCE JEŹDZIECTWA
PROGRAM OPERACYJNY WIEDZA EDUKACJA ROZWÓJ
31.12.2018**

Wstęp

Dokument przedstawia przygotowane przez ekspertów instrukcje i rekomendacje dla podmiotów, które wdrożą rozwiązanie dotyczące organizacji i funkcjonowania kształcenia w zawodzie jeździec i hodowca koni wypracowane w ramach projektu „Innowacyjne rozwiązania w praktycznej nauce jeździectwa”. Rozwiązanie to prezentują materiały wydane w formie książkowej i multimedialnej. Zawierają one treści dotyczące organizacji praktycznej nauki zawodu oraz treści merytoryczne dotyczące realizacji praktycznej nauki w zawodzie jeździec i hodowca koni. Rekomendacje i instrukcje przeznaczone są dla dyrektorów szkół, nauczycieli zawodu i trenerów i dotyczą stosowania wypracowanych w projekcie rozwiązań oraz możliwości korzystania z wsparcia oraz doświadczeń instytucji zaangażowanych w sieć współpracy, zwłaszcza z dobrych praktyk partnera zagranicznego tak, aby usprawnić organizację kształcenia na poziomie instytucjonalnym.

Propozycja zmian w programie nauczania zawodu jeździec

Problematyka związana z nauczaniem zawodu jeździec

Nauczania zawodu jeździec nie należy traktować jak przygotowania zawodowego w przedmiotach technicznych. Mamy tu do czynienia ze specyficznym tematem, którego nauczenie wymaga współdziałania dwóch odrębnych organizmów. Z jednej strony mamy ucznia, który w obecnym systemie nauczania może nie umieć nic w zakresie jazdy konnej lub być dość dobrze wyszkolonym zawodnikiem, z drugiej zaś mamy konia, który ma „nauczyć” ucznia prawidłowego działania pomocami jeździeckimi (dobrze wyszkolony koń będzie reagował tylko na prawidłowe pomoce). Jak się okazuje, to właśnie ten drugi element, czyli koń, stanowi największy problem w prowadzeniu tego kierunku. Dyrektorzy szkół chcący otworzyć kierunek jeździec muszą zapewnić uczniom możliwość praktycznej nauki zawodu. Otwarcie stajni przy szkole jest najczęściej niemożliwe, ze względu na fundusze, organizację pracy i wymogi, które trzeba spełnić, aby zapewnić zwierzętom właściwe warunki bytowania. Oprócz tego koniom trzeba zapewnić systematyczne szkolenie i przygotowanie do zajęć z uczniami. Oprócz koni potrzebny jest sprzęt jeździecki, plac do jazdy oraz infrastruktura szkoleniowa. Jak pokazują doświadczenia ostatnich lat coraz mniej uczniów jest zainteresowanych nauką w technikum hodowli koni właśnie ze względu na brak odpowiedniego zaplecza. W rozmowach z uczniami stale przewija się temat braku możliwości odbywania jazdy konnej oraz zajęć hodowlanych bezpośrednio przy koniach. Niestety, część szkół podejmuje się nauczania tych zawodów pomimo braku niezbędnych warunków. Nie jest możliwa nauka hodowli koni, jeśli nie mamy do dyspozycji klaczy matek, ogierów rozplodowych czy miejsca do odchowania źrebiąt. Poza tym czas nauki jest zbyt krótki, żeby uczniowie mogli ocenić swoje działania na podstawie wartości użytkowej wyhodowanych przez siebie koni. Na taką ocenę trzeba przeznaczyć co najmniej 5 lat, tyle bowiem trwa cykl produkcyjny koni. Z drugiej strony uczniowie nie mają odpowiednich umiejętności, aby wyszkolić młodego konia, nawet w stopniu podstawowym. Nie mają takowych, ponieważ nie mają możliwości uczestniczenia w systematycznym treningu i szkoleniu pod okiem doświadczonych

instruktorów i trenerów. Liczba koni, którymi dysponują technika jest niewystarczająca do tego, aby uczniowie mogli w pełni rozwinąć swój potencjał.

Pierwszym etapem oceny programów nauczania jest dokonanie analizy cech uczniów, którzy wybierają naukę zawodu jeździec lub technik hodowca koni.

1. Ponad 90% uczniów stanowią dziewczęta.
2. Zdecydowana większość wybiera naukę w technikum hodowli koni ze względu na możliwość jazdy konnej.
3. Średnio 1 do 2 osób w klasie miała już wcześniej kontakt z hodowlą koni.
4. Około 20% uczniów wybiera ten kierunek poszukując swojego powołania.

Niestety zdarzają się też tacy, którzy idą do tej klasy bo jest blisko, albo uważają że nie poradzą sobie w liceum.

Nadmierna feminizacja zawodu i brak dopasowania programu nauczania do potrzeb pracodawców powoduje brak możliwości znalezienia pracy przez absolwentki tego kierunku. W ośrodkach hodowlanych i przy obsłudze koni zatrudnienie znajdują głównie mężczyźni bez formalnych kwalifikacji. Odbija się to na jakości szkolonych koni, na ich obyciu i chęci współpracy z człowiekiem. Kobiety, które będą miały kwalifikacje dostosowane do potrzeb rynkowych mają ogromne szanse na zatrudnienie, na co wskazują wszelkiego rodzaju ankiety. Panuje opinia, że kobiety mają lepsze wyczucie i lepiej nadają się do opieki nad końmi. Jednak praca w stajni czy ośrodku jeździeckim to nie tylko opieka nad końmi czy jazda konna. To wiele dodatkowych czynności gospodarskich, do których potrzeba siły fizycznej, i z którymi kobiety mogą sobie nie poradzić.

Propozycje zmian ze szczególnym uwzględnieniem podstawy programowej w zawodzie jeździec

W takim razie na czym należałoby się skupić? Przede wszystkim na praktyce. Tylko osoby z doświadczeniem będą mogły znaleźć bez problemów pracę w zawodzie. Takie doświadczenie uczniowie nabędą spędzając każdą możliwą chwilę w stajni, pracując, uczestnicząc w codziennym życiu ośrodka jeździeckiego. W takich miejscach instruktorzy i pracodawca mogą przekazać swoją wiedzę kolejnym

pokoleniom. Naturalnym wydaje się, że stajnie czy ośrodki jeździeckie powinny być weryfikowane pod względem jakości oferowanych usług, uprawnień szkoleniowców, którzy mieliby pod opieką uczniów. Tutaj pomocnym jest system certyfikacji ośrodków prowadzony przez Polski Związek Jeździecki. Aby uzyskać certyfikat PZJ ośrodek musi spełnić kilka warunków dotyczących koni, infrastruktury czy szkoleniowców. Jest to również motywacja dla właścicieli, którzy dbają o jakość oferowanych usług. Certyfikat przyznawany jest na okres 2 lat, a o jego nadaniu decyduje Rada Szkolenia Jeździeckiego po zasięgnięciu opinii wizytatorów. W takich miejscach uczniowie mogliby przygotowywać się do egzaminów kwalifikacyjnych i do przyszłej pracy w zawodzie jeździec. Wraz z wprowadzeniem takiego systemu powinien być zmieniony – zaostrożony, system egzaminowania uczniów. Wymagania stawiane przyszłym absolwentom powinny być na tyle wysokie, aby zdanie egzaminu dawało gwarancję, że umiejętności ucznia są wystarczające w stosunku do wymagań przyszłego pracodawcy. Na egzaminie powinno być punktowane nie tylko wykonanie jakiejś czynności, ale przede wszystkim prawidłowość i jakość wykonania tej czynności. W tej chwili jest to uwzględnione w wysoce niewystarczającym stopniu.

W obecnym systemie kształcenia, aby podjąć naukę w zawodzie jeździec, nie trzeba umieć jeździć konno, niepotrzebne jest żadne doświadczenie jeździeckie kandydata. To powoduje, że uczniami zostają osoby o bardzo zróżnicowanym poziomie umiejętności jeździeckich – od poziomu zerowego do zawodników startujących w zawodach regionalnych w ujeżdżeniu i skokach przez przeszkody. Wprowadzenie kryterium naboru, którym byłby egzamin praktyczny z jazdy konnej ułatwiłoby wybór uczniów o najlepszych predyspozycjach do tego zawodu. Część osób zgłaszających się do nauki zawodu jeździec nie ma świadomości jak trudna i wymagająca jest to praca. Kandydaci nie zdają sobie sprawy, że jazda konna stanowi tak naprawdę tylko ok. 40 % obowiązków. Pozostałe 60% to praca w stajni i ośrodku jeździeckim, przy utrzymaniu należytego porządku i czystości w obiekcie, opieka nad końmi, zabiegi pielęgnacyjne i dbanie o dobrostan zwierząt. Sama jazda konna – szkolenie koni jest ciężką fizyczną pracą, a jej nieumiejętne wykonywanie może być niebezpieczne dla jeźdźcy i konia. Egzamin powinien obejmować sprawdzenie umiejętności jeździeckich przynajmniej na poziomie egzaminu na brązową odznakę jeździecką Polskiego Związku Jeździeckiego oraz egzamin z obsługi stajennej m. in.

czyszczenie, siodłanie, prowadzenie koni. Od początku pierwszej klasy uczniowie powinni odbywać praktyki zawodowe w jak największym wymiarze godzin. Oprócz praktyk powinni również doskonalić jazdę konną. 2 godziny jazdy dziennie wydaje się być niezbędnym minimum do tego, aby szlifować umiejętności równolegle w zakresie ujeżdżenia jak i skoków przez przeszkody. Dodatkowo, powinny odbywać się regularnie zajęcia z lonżowania koni przy użyciu różnego rodzaju wodzy pomocniczych. Wykorzystanie różnych technik i metod pracy z koniem pozwoliłoby uczniom wyrobić sobie swój własny ogląd sytuacji i styl pracy z koniem.

W podstawie programowej dla zawodu jeździec powiedziane jest, że absolwent kształcenia w tym zawodzie powinien być przygotowany do wykonywania następujących zadań zawodowych:

- *wykonywanie czynności związanych z chowem i użytkowaniem koni;*

Dobra podbudowa teoretyczna powinna być wykorzystywana przez uczniów w codziennej pracy w stajni. Obsługa koni, pielęgnacja i praca z końmi powinny być podstawowym zajęciem dla każdego ucznia. Dlatego należałoby zwiększyć liczbę godzin zajęć praktycznych, tak aby uczniowie mogli nabrać niezbędnego doświadczenia. Każda stajnia prowadzona jest w inny sposób, choć są określone zasady utrzymywania koni oraz pracy z nimi. Dlatego też, oprócz stałej współpracy z zakontraktowaną stajnią wskazane są praktyki w różnych ośrodkach jeździeckich oraz praktyki zagraniczne. Korzystając z doświadczeń innych można opracować własny pomysł na działalność.

Zastanawiający jest fakt, że uczniowie kończący Szkołę Jeździecką w Warendorfie czy młodzi Finowie kończący Ypaja Equine College są niemalże natychmiast zatrudniani w stajniach w całej Europie. Polscy absolwenci technikum hodowli koni do tej pory bardzo rzadko znajdowali pracę w zawodzie. Dlaczego? Winny temu jest system edukacyjny, który skupia się na wiedzy teoretycznej, a nie daje możliwości opanowania praktycznych umiejętności. To one są najbardziej cenione przez pracodawców. Pracodawcy nie powinni uczyć od podstaw nowych pracowników. Oczekują oni, że osoba ubiegająca się o pracę będzie fachowcem w swojej dziedzinie.

- *przygotowywanie koni do użytkowania sportowego, wyścigowego, rekreacyjnego i terapeutycznego;*
- *wykonywanie czynności związanych z treningiem koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;*

W tych punktach zawarte są wszystkie klasyczne formy użytkowania koni. W przypadku nauki trwającej 3 lata nie ma możliwości, aby uczniowie opanowali w wystarczającym stopniu umiejętności w każdej z nich. Podstawa powinna ograniczyć się tylko do szkolenia rekreacyjnego i sportowego koni. Szkolenie wyścigowe jest odrębną dziedziną wiedzy hipologicznej, wymagającą od jeźdźca określonych warunków fizycznych, a od jednostki szkoleniowej - odpowiedniej infrastruktury treningowej. Technika jazdy stosowana w wyścigach konnych jest zupełnie różna od klasycznej szkoły jazdy, co wynika ze specyfiki wyścigów. W Polsce są tylko dwa centra wyścigowe z pełnym zapleczem – PTWK Służewiec w Warszawie i TWK Partynice we Wrocławiu. Jest to niszowa specjalizacja, przeznaczona dla wąskiej grupy entuzjastów.

Podobnie należałoby potraktować szkolenie koni terapeutycznych. W tym przypadku potrzebna jest dodatkowa wiedza z zakresu hipoterapii, fizjoterapii i psychologii. Dlatego też, aby prowadzić takie działania uczniowie powinni odbyć kurs instruktora rekreacji ze specjalnością hipoterapia. Dałoby to podstawy do świadomej pracy z koniem, który później ma służyć pacjentom podczas zajęć hipoterapeutycznych.

Zagadnienia związane ze szkoleniem i treningiem koni terapeutycznych być może powinny być tematem dodatkowych kursów doszkalających dla uczniów. Wówczas młode osoby zainteresowane taką działalnością mogłyby zapoznać się z istotą zagadnienia w stopniu podstawowym. Dalsze doszkalać odbywałoby się już indywidualnie poza systemem.

Zbyt duże rozdrobnienie w specjalizacjach nie jest wskazane ze względu na wysokie wymagania co do jakości uzyskanego materiału końcowego, przeznaczonego najczęściej do sprzedaży lub użytkowania w określonej dyscyplinie.

- *obsługiwanie urzędzeń związanych użytkowaniem i treningiem koni;*

Nauka obsługi urządzeń mających zastosowanie w stajni jest jak najbardziej potrzebna. Warunkiem jest, aby nie były to tylko zajęcia teoretyczne. Uczniowie powinni wiedzieć jak wykorzystać te urządzenia w codziennej pracy w ośrodku jeździeckim, w związku z tym muszą mieć z nimi jak najczęstszy kontakt. Takowy będą mieli tylko podczas zajęć praktycznych. W programie nauczania dla technikum hodowli koni znajduje się przedmiot: technika w rolnictwie. Przeznaczone są na niego 2 godziny lekcyjne tygodniowo w I klasie. W I klasie również przewidziane są 3 godziny tygodniowo na przedmiot obsługa środków technicznych w nauczaniu praktycznym. Jeśli założymy, że uczniowie opanują wiedzę teoretyczną i praktyczną w pierwszej klasie, to należy spodziewać się, że będą umieli z niej korzystać w dalszej pracy. Natomiast ciągły postęp techniki zmusza do stałego uaktualniania wiedzy.

- *prorowadzenie i obsługa ciągnika rolniczego z przyczepą (przyczepami);*

Biorąc pod uwagę specyfikę zawodu jeździec czy hodowca koni należy zastanowić się czy konieczne jest, aby uczniowie uzyskiwali uprawnienia do prowadzenia ciągnika rolniczego. Bardziej przydatne byłoby zdanie egzaminu na prawo jazdy kategorii B+E. Konieczność transportu koni, wyjazdy na zawody, pokazy itp. powoduje, że najczęściej szuka się pomocy u firm zajmujących się komercyjnie transportem koni. Są to duże koszty dla właściciela czy użytkownika konia. Dlatego umiejętność samodzielnego prowadzenia samochodu z przyczepą dla koni jest w tej chwili koniecznością. Poza tym wielu pracodawców, jako jeden z warunków przyjęcia do pracy, wymaga posiadania takich uprawnień.

Przyglądając się dalej podstawie programowej dla zawodu jeździec i efektom kształcenia właściwym dla kwalifikacji jeździectwo i trening koni można zauważyć dość szeroką gamę umiejętności jakie powinni posiadać uczniowie po 3 latach nauki:

1. Chów i użytkowanie koni

Uczeń:

- *ocenia przydatność koni do różnych sposobów ich użytkowania;*

Jest to możliwe tylko w momencie, gdy uczniowie będą mieli szeroką gamę koni do dyspozycji. Z tego też powodu nauka powinna odbywać się w stadach lub stadninach koni dysponujących odpowiednim zapleczem w postaci koni przeznaczonych do różnego rodzaju użytkowania. Różnorodny zestaw koni wykorzystywanych do pracy w stadninach czy też hodowanych do określonych celów pozwoli uczniom na wyrobienie sobie własnego oglądu sytuacji oraz na pewniejsze podejmowanie decyzji o przeznaczeniu użytkowym koni w oparciu o własne doświadczenia.

- *dobiera sposoby postępowania z końmi z uwzględnieniem ich cech psychofizycznych;*

W tym przypadku, podobnie jak w nauce oceny przydatności koni, uczniowie muszą mieć możliwość pracy z różnymi końmi, o różnych charakterach i temperamentach. Jest wiele metod i sposobów szkolenia koni. W trakcie nauki uczniowie powinni zapoznać się z większością z nich. Sami wówczas będą mogli wypracować własny system szkolenia oparty na klasycznych podstawach, wykorzystując sposoby i możliwości związane z różnymi metodami.

- *wykonuje czynności związane z codzienną pielęgnacją i utrzymaniem koni;*

Są to umiejętności, którymi uczniowie w podstawowym zakresie powinni wykazać się już podczas egzaminu wstępnego. Szkoła powinna zwrócić uwagę na doskonalenie tych umiejętności, na poszerzanie ich zakresu np. o umiejętność opieki potreningowej i stosowania zabiegów odnowy biologicznej. Otwiera to możliwości opracowania całego szeregu programów kursów doszkalających, podczas których młodzież zapozna się z zasadami opieki nad końmi, odnowy biologicznej, masażu i innych technik wspomagających trening koni. Być może będzie to alternatywne zajęcie dla uczniów, którzy nie będą chcieli realizować się jako jeźdźcy.

- *wykonuje czynności pomocnicze związane z okresową pielęgnacją kopyt;*

Okresowa pielęgnacja kopyt jest bardzo delikatnym zagadnieniem. Podkuwacze oraz właściciele koni mają coraz większą świadomość konieczności prawidłowego rozczyszczania i pielęgnacji kopyt. Przysłowie mówi: „bez kopyt nie ma konia”, dlatego

też niewiele osób decyduje się na powierzenie swojego pupila osobie bez odpowiedniego przygotowania. Użytkownicy koni mogą wykonywać wszystkie czynności związane z codzienną pielęgnacją kopyt. Natomiast regularnym rozczyszczaniem czy korektą powinni zajmować się specjaliści. Współpraca z Polskim Towarzystwem Podkuwaczy mogłaby zaowocować regularnym szkoleniami w tym zakresie. Natomiast nie powinno to być wymagane jako jedna z podstawowych umiejętności.

- *przestrzega zasad higieny i profilaktyki weterynaryjnej;*
- *rozpoznaje typowe objawy chorób i urazów koni;*
- *udziela pierwszej pomocy w przypadku zranień i wypadków koni oraz zapewnia opiekę zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii;*

Zagadnienia profilaktyki weterynaryjnej oraz umiejętność wykonywania drobnych zabiegów weterynaryjnych jest jedną z podstawowych umiejętności jakie powinni posiadać uczniowie. Zajęcia powinny być prowadzone przez doświadczonych hipiatriów, którzy specjalizując się w leczeniu koni będą mogli przekazać jak najwięcej wiadomości niezbędnych podczas pracy z końmi. Oprócz zajęć teoretycznych powinny być prowadzone zajęcia praktyczne tak, aby absolwenci kierunku jeździec mogli asystować lekarzom weterynarii podczas badania koni przeprowadzanego w stajni. Jeźdźcy powinni również być przygotowani do stosowania u koni kuracji zleconych przez lekarza weterynarii. Pomoże to w efektywniejszym leczeniu. Bardzo często też zdrowie, a czasami i życie, konia zależy od tego jak szybko zaobserwuje się pierwsze objawy choroby i czy będzie się umiało odpowiednio zaopiekować zwierzęciem do czasu przyjazdu lekarza. Stwierdzenie "zdrowy jak koń" ma niewiele wspólnego z prawdą. Konie są zwierzętami bardzo wrażliwymi na niekorzystne warunki bytowe, wymagają wiele uwagi, a osoby zajmujące się nimi potrafią szybko rozpoznać ich niedyspozycję po najmniejszych objawach. Toteż podstawowa wiedza weterynaryjna, obeznanie z końmi i spostrzegawczość są cenione u jeźdźców.

- *przygotowuje pasze dla koni;*
- *przestrzega zasad żywienia i karmienia oraz pojenia koni;*

Wykorzystując wiedzę teoretyczną zdobytą podczas zajęć lekcyjnych uczniowie powinni mieć możliwość samodzielnego układania dawek pokarmowych dla koni z którymi pracują, uwzględniając ich konstytucję, kondycję, stopień wytrenowania, stan zdrowia i wiele innych czynników.

Konie są zwierzętami bardzo wrażliwymi na zmiany diety, dlatego uczniowie powinni mieć możliwość, pod okiem doświadczonych instruktorów, opracowania stosownych dawek i umiejętnego wprowadzenia ich do codziennego karmienia.

Podobnie ma się sprawa z gotowymi paszami dostępnymi na rynku. Uczniowie powinni umieć określić przydatność takiej paszy w codziennej diecie koni i dobrać konkretny rodzaj produktu dla danego konia. Asortyment proponowany przez firmy paszowe jest niezwykle szeroki - od pasz podstawowych po specjalistyczne przeznaczone dla koni sportowych, dla koni po zabiegach weterynaryjnych poprzez wszelkiego rodzaju suplementy i witaminy. Znajomość potrzeb pokarmowych pomoże wybrać i dopasować odpowiednie pasze i ich dawkowanie do każdego konia.

- *przygotowuje konie do różnych typów ich użytkowania;*

Każdy z uczniów powinien mieć możliwość specjalizacji w określonym kierunku użytkowania konia. Natomiast szkolenia dotyczące niszowej formy użytkowania konia, np.: jazda westernowa, naturalny system szkolenia koni, szkolenie koni do hipoterapii, szkolenie koni do wyścigów powinny być przeznaczone dla pasjonatów danej formy.

- *wykonuje czynności związane z załadunkiem, transportem i rozładunkiem koni;*

Jak już wcześniej wspomniano, uprawnienia do kierowania samochodem z przyczepą (kategoria B+E) idealnie wpasowują się w realizację tego wymogu. Dla absolwentów na samym początku kariery zawodowej przewagę w stosunku do osób, które nie ukończyły takiego kierunku. Uzupełnieniem tych umiejętności na pewno byłby kurs konwojenta zwierząt, którego ukończenie dawałoby licencję na przewóz koni. Kierowca przewożący konie, jeśli zostanie zatrzymany do kontroli przez odpowiednie organy państwowe, ma obowiązek przedstawienia odpowiednich dokumentów uprawniających go do przewozu żywych zwierząt. Poza tym takie szkolenie poszerzy wiedzę na temat bezpiecznego załadunku, humanitarnego przewozu zwierząt i opieki

nad nimi w trakcie transportu. Jest to kolejny temat, który może posłużyć do opracowania dodatkowego kursu.

- *stosuje przepisy dotyczące dobrostanu koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;*
- *stosuje się do harmonogramów dotyczących użytkowania koni;*
- *korzysta z dokumentacji związanej z identyfikacją i użytkowaniem koni.*

Powyższe punkty odnoszą się do zasad utrzymania oraz treningu koni, z wykorzystaniem całej gamy możliwości jaką daje nam wiedza i praktyka.

Wiedza, a szczególnie praktyka, powinna być zdobywana podczas całego cyklu nauczania w trakcie praktyk zawodowych. Tylko praca w stajniach i ośrodkach jeździeckich pozwoli uczniom na poznanie różnych systemów utrzymania i sposobów oraz technik trenowania koni. Codzienne obcowanie z końmi, asystowanie podczas różnych czynności związanych z chowem koni w sposób naturalny wprowadzi uczniów w zagadnienia dokumentacji hodowlanej i związanej z obrotem końmi.

2. Nauka jeździectwa

Uczeń:

- *ocenia kondycję koni;*

Wiedza i umiejętność oceny kondycji konia przez ucznia jest niewielka w momencie gdy ma do czynienia z niewielką liczbą koni, które reprezentują zamkniętą pulę cech. Wskazany jest umożliwienie młodzieży kontaktu ze stadninami, które dysponują dużymi stadami, aby uczniowie mogli uczyć się poprzez porównywanie poszczególnych osobników.

- *dobiera sprzęt i akcesoria jeździeckie;*
- *dopasowuje sprzęt jeździecki do budowy ciała konia i jeźdźców;*
- *przygotowuje konie do treningu;*

Umiejętność doboru, dopasowania sprzętu indywidualnie do konia jest kluczowym zagadnieniem w treningu koni. Tylko prawidłowo dobrany i dopasowany rząd pozwoli na bezpieczne, zarówno dla jeźdźcy jak i dla konia, i zgodne

z indywidualnymi predyspozycjami danego konia przeprowadzenie treningu. Pomaga to również rozwinąć naturalne predyspozycje konia. Z drugiej zaś strony jeździec powinien mieć świadomość jak wielką krzywdę może wyrządzić koniowi źle dobranym siodłem, czy choćby nieprawidłowym siodłaniem. Należy położyć duży nacisk na wykorzystanie dobrego jakościowo sprzętu oraz na prawidłowe jego dopasowanie do koni. Zagadnienie to może stanowić duży hamulec w rozwoju zawodu jeździec ze względu na duże koszty jakie trzeba ponieść na wyposażenie stajni szkolnych. Na źle dopasowanym sprzęcie także jeździec nie będzie w stanie prawidłowo używać pomocy jeździeckich, a tym samym szkolenie jeźdźca i konia nie przyniesie oczekiwanego efektu.

- *stosuje pomoce jeździeckie w powodowaniu koniem;*
- *stosuje różne rodzaje dosiada;*

Wiele godzin spędzonych w siodle na doskonaleniu własnych umiejętności jest niezbędne, aby utrwalić właściwy wzorzec zachowań. Pomoce jeździeckie, jako podstawowe narzędzie komunikacji jeźdźca z koniem, powinny być precyzyjne i zrozumiałe dla konia. Dlatego też należy położyć największy nacisk na zwiększenie liczby godzin szkolenia jeździeckiego przypadających na jednego ucznia. Według wzorców fińskich czy niemieckich wymierne efekty szkoleniowe daje dopiero minimum 2 do 3 treningów dziennie. Tylko dobre wyszkolenie podstawowe otwiera drogę do prowadzenia zaawansowanych treningów, ukierunkowanych na konkretną dyscyplinę jeździecką.

- *wykonuje ćwiczenia związane z treningiem ujeżdżeniowym i skokowym koni;*

Gruntowne wyszkolenie podstawowe daje możliwość pracy z końmi na poziomie sportowym. Tylko doświadczony jeździec znający podstawy treningu koni oparte na skali wyszkolenia konia jest w stanie w sposób prawidłowy planować i przeprowadzić trening konia, bez względu na dyscyplinę. Właściwym wydaje się wprowadzenie specjalizacji jeździeckich opartych na dyscyplinach olimpijskich, tj. ujeżdżenie, skoki przez przeszkody i WKKW. Wybór dwóch z nich daje możliwość poprowadzenia szkolenia jeździeckiego zaplanowanego indywidualnie dla każdego ucznia. Zbyt duża

liczba dyscyplin powoduje, że absolwent będzie umiał wykonywać tylko podstawowe ćwiczenia związane z każdą dyscypliną.

Współczesna hodowla koni sportowych nastawiona jest na produkcję koni przeznaczonych do konkretnych dyscyplin jeździeckich. Dlatego też poszukiwani są jeźdźcy, którzy będą umieli wyszkolić konie w określonym kierunku, z uwzględnieniem ich naturalnych predyspozycji.

Potwierdzeniem posiadanych umiejętności powinny być zrealizowane starty w zawodach jeździeckich. Optymalnie byłoby, gdyby uczniowie mieli możliwość startu na koniach „szkolnych”, które samodzielnie przygotowali i wyszkolili. W pierwszej klasie powinni oni dosiadać koni wyszkolonych, które nauczą ich prawidłowego działania pomocami jeździeckimi i na których będą mogli opanować wyszkolenie podstawowe. W drugiej klasie powinni już rozpocząć specjalizację w określonych kierunkach. Jeśli uczniowie sami mieliby wybierać stajnie w których chcieliby się uczyć, to szkoła powinna zwrócić szczególną uwagę na poziom prowadzonych treningów oraz kwalifikacje szkoleniowców, a także możliwość startu w zawodach jeździeckich.

- *wykonuje ćwiczenia związane z treningiem wyścigowym koni;*

Jak zostało wspomniane wyżej, uczniowie powinni przede wszystkim skupić się na specjalizacji w dyscyplinach olimpijskich. Trening wyścigowy powinien być przeznaczony dla pasjonatów wyścigów. Zadaniem szkoły powinno być umożliwienie uczniom zainteresowanym taką specjalizacją nauki i treningów wyścigowych. Jednakże umiejętność jazdy wyścigowej nie powinna być wymagana od każdego ucznia. Jazda wyścigowa wymaga specjalnych predyspozycji fizycznych, a także psychicznych i mentalnych. O ile opanowanie umiejętności ujeżdżeniowych i skoków przez przeszkody jest osiągalne dla każdego przeciętnego jeźdźcy, o tyle wyścigi już nie. Z drugiej strony, dostęp do koni wyścigowych i odpowiedniego zaplecza treningowego jest o wiele trudniejszy, niż w przypadku dyscyplin olimpijskich.

- *powozi zaprzęgiem konnym;*

Kwestia powożenia jest również bardzo kontrowersyjna i budzi mieszane uczucia. Zgodnie z przepisami jeździeckimi, powożącym może być osoba nieumiejąca

jeździć konno. Z tego powodu słusznym wydaje się usunięcie tego punktu z podstawy programowej zawodu jeździec.

Jednak patrząc na zapotrzebowanie rynku, prowadzący stajnie i kluby o profilu rekreacyjnym wysoko ceną umiejętność powożenia zaprzęgiem konnym jedno- i parokonnym. Umiejętność ta związana jest z doborem i przygotowaniem koni do pracy w zaprzęgu, a także z dobraniem i dopasowaniem odpowiedniego rodzaju uprzęży zgodnie z charakterem stylu pasującego do posiadanego pojazdu. Umiejętność powożenia jest również alternatywą dla osób, które z różnych powodów – najczęściej zdrowotnych, muszą zaprzestać aktywnego wierzchowego użytkowania koni.

- *prezentuje konie na pokazach i aukcjach;*

Pokazy i aukcje są na stałe wpisane w kalendarz wydarzeń każdej stajni zajmującej się hodowlą koni. Prezentując konie na zewnątrz hodowcy są w stanie uzyskać wyższe ceny za swoje konie. Zwierzęta dobrze wytrenowane, prawidłowo zaprezentowane zarówno w ręku jak i pod siodłem, praktycznie od razu znajdują nabywców. Każdy uczeń, który chce zostać profesjonalnym jeźdźcem powinien znać zasady przygotowania i prezentacji koni na aukcjach.

- *przestrzega przepisów prawa i regulaminów dotyczących jeździectwa oraz wyścigów konnych;*

Każdy uczeń powinien poznać akty prawne regulujące zasady wykonywania zawodu jeździec. Powinien również poznać przepisy jeździeckie dotyczące uprawiania sportów konnych. Uczniowie już w pierwszej klasie powinni mieć możliwość zapoznania się z zawodami jeździeckimi. Nie każdy miał taką możliwość wcześniej. Dobrym rozwiązaniem wydaje się uczestnictwo w programach wolontariackich prowadzonych przez organizatorów dużych imprez jeździeckich takich jak: Cavaliada, Strzegom Horse Trials czy Baltica Tour. Uczniowie mieliby okazję zapoznać się ze specyfiką zawodów jeździeckich, poznać znanych jeźdźców, a przy okazji utwierdzić się w przekonaniu, że właśnie to chcą robić w przyszłości.

- *przestrzega zasad bezpieczeństwa jeźdźców i koni;*
- *przestrzega przepisów ruchu drogowego dotyczących poruszania się wierzchem i zaprzęgiem konnym;*

Jeździectwo jest profesją związaną ze współpracą człowieka z koniem. Niesie to ze sobą ryzyko wypadków i kontuzji. Każdy jeździec musi znać zasady bezpieczeństwa obowiązujące podczas jazdy konnej, jak również podczas wykonywania czynności pielęgnacyjnych przy koniu. Należy wprowadzić kursy pierwszej pomocy dla jeźdźców, które powinny być prowadzone przez uprawnionych ratowników medycznych.

- *doskonali fizyczną i psychiczną sprawność jeździecką;*
- *określa wymagania dotyczące diety i wagi jeźdźca wyścigowego;*

Utrzymanie właściwej wagi przez dżokeja jest wymagane przepisami Polskiego Klubu Wyścigów Konnych.

Z powyższej analizy wynika, że wiele kwestii w obecnej podstawie programowej jest niedopracowanych i nie zapewnia ona dobrego przygotowania ucznia do wykonywania pracy zawodowej przy koniach. Osoby opracowujące założenia podstawy programowej powinny wziąć pod uwagę to, kim ma być absolwent kierunku jeździec, jakie są oczekiwania pracodawców, jakie są realne możliwości nauki poszczególnych elementów składowych. Jak się okazuje, zbyt duże rozdrobnienie umiejętności jeździeckich może spowodować, że jeźdźcy będą mieli bardzo ogólną wiedzę na temat poszczególnych sposobów użytkowania koni oraz znikome umiejętności jeździeckie. Należy skupić się na specjalizacji, umożliwieniu uczniom spędzania jak największej ilości czasu w stajni, gdyż praktyka i praca w dobrze prosperujących ośrodkach jeździeckich będą najlepszymi nauczycielami.

Wiele elementów zapisanych w podstawie programowej powoduje, że absolwenci posiadają w stopniu niewielkim wymagane umiejętności. Alternatywą są kursy i szkolenia uzupełniające, podczas których można zgłębiać interesujące niewielką grupę odbiorców zagadnienia. Specyfika określonych tematów, jak np.: podkuwnictwo, powożenie czy wyścigi konne powoduje, że nieliczne ośrodki są w stanie takie szkolenia przeprowadzić. Szkoły nie są przygotowane do prowadzenia

tego typu zajęć, brakuje odpowiedniego zaplecza do praktycznej nauki. Zakup wyposażenia do nauki powożenia czy przygotowanie kuźni, to wydatek rzędu kilkudziesięciu tysięcy złotych. Szkoły nastawione są na prowadzenie zajęć teoretycznych, a praktyczną naukę zawodu opierają na stajniach przyszkolnych dysponujących kilkoma końmi. Wielokrotnie spotykamy się z sytuacją, gdy przed uczniami roztaczana jest wizja prowadzonych zajęć jeździeckich, praktyk w stajni, opieki nad końmi i innych zajęć „około końskich”. Jak pokazuje rzeczywistość, ma to za zadanie przyciągnąć uczniów do szkoły. W trakcie roku szkolnego realia okazują się mniej różowe. Uczniowie mają do wyjeżdżenia 40 godzin podczas 4 lat nauki co daje średnio 10 godzin jazdy konnej na rok szkolny. Najczęściej jest to skumulowane w jednym roku szkolnym. Koni jest za mało, są zmęczone i wyeksploatowane, a to w dalszej kolejności powoduje, że uczniowie nie chcą na nich jeździć. Powód – i tak się niczego nie nauczą. Przykład Szkoły Zawodowej w Jordanowie pokazuje, jak wiele można osiągnąć mając odpowiednie zaplecze. Uczennice zawodu jeździec są obecnie samodzielnymi jeźdźcami, którzy doskonale wiedzą co chcą robić w przyszłości. Są na poziomie pozwalającym na podjęcie pracy w stajniach sportowych lub handlowych, potrafią pracować z końmi, znają założenia treningu sportowego ukierunkowanego na konkretną dyscyplinę i potrafią to wykorzystywać w praktyce. Ich wiedza i umiejętności są wystarczające do podjęcia samodzielnej pracy, jednakowoż nie oznacza to, że nie powinny się doszkalać. Rozwój jeździectwa powoduje, że stale opracowywane są nowe metody pracy z końmi, badania naukowe odkrywają kolejne sekrety końskiego organizmu. Jeździec, nawet doświadczony, który nie będzie się szkolił, nie będzie uczestniczył w kursach i seminariach dla jeźdźców w pewnym momencie zacznie odstawać od innych, a jego metody pracy przestaną wystarczać.

Oczywiście należy zdać sobie sprawę z tego, że nie wszystkie uczennice zwiążą swoje życie zawodowe z końmi. Kilka z nich będzie pewnie jeszcze poszukiwało swojej drogi zawodowej.

Wyzwaniem stojącym przed szkołami nauczającymi zawodu jeździec jest organizacja dobrze merytorycznie przygotowanych praktyk zawodowych i zajęć praktycznych pracy z koniem, jak również zapewnienie w szkołach właściwej infrastruktury i wyposażenia (hał, koni, sprzętu) oraz kadry instruktorów i specjalistów – wszystko to są elementy, których właściwe dopasowanie i przygotowanie wymaga

czasu i środków finansowych. Jednak wraz z pracami promocyjnymi i rozwojem współpracy poszczególnych szkół z pracodawcami na swoim terenie, możliwe będzie stopniowe zmniejszanie tych kosztów, jeśli poziom merytoryczny uczniów będzie odpowiadał oczekiwaniom pracodawców, którzy będą dostrzegać własną korzyść z tej współpracy.

Instrukcje i rekomendacje w zakresie nauczania zawodu jeździec

Podstawowym założeniem nauczania zawodów technicznych jest możliwość opanowania praktycznych umiejętności podbudowanych gruntowną wiedzą teoretyczną. Jednak to praktyka decyduje o możliwości znalezienia pracy w wyuczonym zawodzie. W przypadku zawodu jeździec ma ona kluczowe znaczenie. Jak wynika z rozmów z nauczycielami przedmiotów zawodowych w technikach hodowli koni i szkołach branżowych, w których naucza się zawodu jeździec, głównym problemem jest zbyt mała liczba godzin przeznaczonych na praktyczną naukę zawodu. Współpraca z koniem opiera się na zaufaniu pomiędzy człowiekiem i zwierzęciem, które jest budowane podczas codziennych zajęć. Pojawi się ono tylko wówczas, gdy opiekunowie, jeźdźcy potrafią zachowywać się zgodnie z określonymi zasadami. Zasady te pozwalają koniowi czuć się bezpiecznie w towarzystwie opiekuna, a tym samym bez obaw z nim współpracować. Kształt obecnej siatki godzin nie daje szans na to, aby uczniowie wpoili sobie zasady postępowania z końmi, opieki nad nim i współpracy z nimi.

Wielu nauczycieli zwraca uwagę na podstawowy problem - brak odpowiedniego zaplecza dydaktycznego. Przyglądając się szkołom jeździeckim w Europie można zauważyć, że placówki te powstają przy ogromnych centrach jeździeckich, które dają możliwość kompleksowej nauki. Dysponują one końmi w liczbie od kilkudziesięciu (MFR Saint-Flour – Francja) do nawet 450 (Ypäjän Hevosopisto – Finlandia), kilkoma profesjonalnymi placami do jazdy, krytymi ujeżdżalniami oraz całym zapleczem stajennym łącznie z kuźnią. Konie szkolne dają możliwość opanowania umiejętności od podstawowych, aż do wyszkolenia zawodników we wszystkich dyscyplinach jeździeckich. Zawodnicy startują w zawodach na każdym poziomie – od zawodów

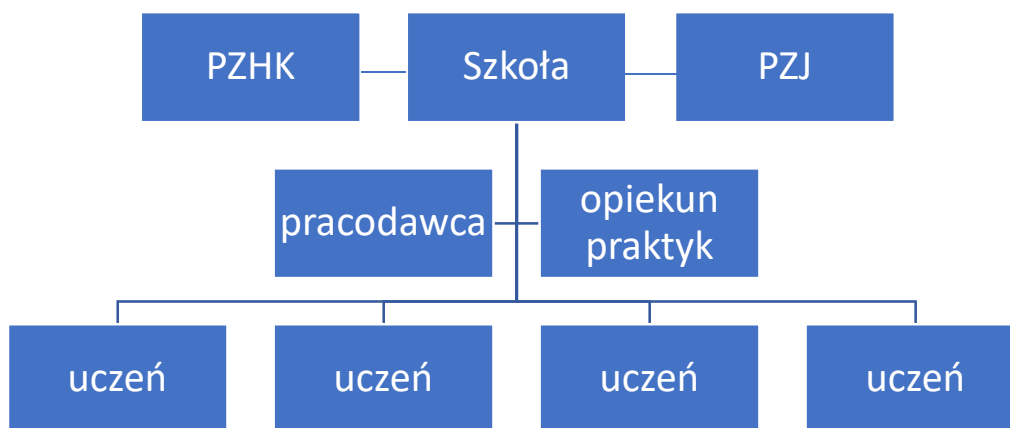
o niskiej regionalnej randze, aż do zawodów międzynarodowych. Poza tym uczniowie są szkoleni przez wysokiej klasy fachowców – szkoleniowcami i trenerami są bardzo często wychowankowie tych szkół, którzy najpierw byli uczniami, zawodnikami, a teraz kształcą kolejne pokolenia jeźdźców. Przykładem jest tutaj Die Deutsche Reitschule funkcjonująca przy Nordrhein-Westfälische Landgestüt Warendorf – mekka światowego jeździectwa. Tutaj, oprócz dostępu do doskonałych koni, uczniowie mają możliwość współpracy z najlepszymi jeźdźcami. Trenują razem z Ingrid Klimke, Michaeliem Jungiem czy Andreasem Ostholtem i Betiną Hoy. Daje to dodatkową motywację do jeszcze większego wysiłku.

System nauki zawodu jeździec czy hodowca koni w Polsce powinien opierać się na współpracy z hodowcami, właścicielami stajni sportowych, ośrodków jeździeckich, którzy byliby odpowiedzialni za wyszkolenie uczniów. Współpraca szkoła – pracodawca/praktykodawca powinna opierać się na umowie, która zobowiązywałaby właściciela stajni do systematycznego i kompleksowego przygotowania ucznia do wykonywania zawodu. Za wywiązanie się z tego obowiązku odpowiedzialna powinna być konkretna osoba – najlepiej szkoleniowiec z uprawnieniami instruktorskimi lub trenerskimi, który opracowałby plan szkolenia dla uczniów. To właśnie ten instruktor byłby rozliczany przez szkołę z osiągniętych wyników. Każdy rok nauki powinien zakończyć się egzaminem cząstkowym, którego zdanie gwarantowałoby naukę w kolejnej klasie. Na zakończenie uczniowie zdawaliby egzamin, który oprócz zagadnień teoretycznych obejmowałby przede wszystkim umiejętności praktyczne. W zależności od kierunku nauki – jeździec czy hodowca koni – egzamin powinien wymagać umiejętności jeździeckich na poziomie klasy L w skokach przez przeszkody i klasy P w ujeżdżeniu. Wymagania egzaminacyjne powinny być znane uczniom od początku nauki i powinny wyznaczać kierunek szkolenia. Dodatkowo powinien zawierać elementy opieki stajennej, lonżowania, pracy z młodymi końmi. Idealną sytuacją byłoby, gdyby uczniowie mogli zdawać egzamin końcowy na samodzielnie wyszkolonych koniach. Ważną częścią składową takiego egzaminu powinno być omówienie własnych przejazdów przed komisją. Wymagałoby to od uczniów umiejętności określenia i opisanie własnych odczuć na koniu. Obserwacje nauczycieli Zespołu Szkół im. Hugona Kołłątaja w Jordanowie pokazują, że nawet jeśli jeździec jest doskonałym technikiem i posiada wyczucie jeździeckie to nie zawsze potrafi to

przekazać. Sposób przekazywania własnych spostrzeżeń i uwag ma kluczowe znaczenie w pracy jeźdźca.

Schemat współzależności w organizacji praktycznej nauki zawodu JEŹDZIEC

Wydaje mi się, że dobrym rozwiązaniem byłoby umożliwienie ucyklowania wykształconego średniego i odpowiednio możliwości doświadczeniów maturzystów dla osób kandydujących do zawodu jeźdźcy. Obserwując rozwój zawodu w innych krajach europejskich należy przypuszczać, że po wprowadzeniu tego typu możliwości chętnych zgłaszających się do pierwszych klas jeździeckich nie powinno być wrodo. Niestety ustawodawca nie przewidział jak on może takiej możliwości i umożliwić kończącej klasę jeździecką mają wykształconego zawodowca. Jak się okazuje jest to w widu przypadkach wysoce, który niechętnie umożliwi. Widu o nich chętnieby mieć możliwość kontynuowania nauki, aby to studiują aby zdobywają uprawnień kolekcjonerów.

Obecnie dyrektorzy szkół mogą wprowadzić nauczanie zawodu jeździec na poziomie technika dzięki tzw. „eksperymentowi pedagogicznemu” opisanemu w art. 45 ustawy – Prawo oświatowe.

PROPONOWANY ROZKŁAD ZAJĘĆ W TECHNIKUM JEŹDZIECKIM Z PODZIAŁEM NA 4 LATA NAUKI

ROK NAUKI	ZAJĘCIA TEORETYCZNE	PRAKTYCZNA NAUKA ZAWODU	ZAJĘCIA DODATKOWE	EGZAMIN
Egzamin wstępny na poziomie brązowej odznaki jeździeckiej PZJ				
I KLASA	<ul style="list-style-type: none"> – podstawowa wiedza hipologiczna – podstawy chowu i hodowli koni – podstawy jazdy konnej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyrównanie poziomu umiejętności jeździeckich uczniów – korekta dosiadu i stosowania pomocy – lonżowanie koni – 4 tygodnie praktyki w wybranym ośrodku w kraju lub zagranicą 		<ul style="list-style-type: none"> – wyszkolenie jeźdźca na poziomie srebrnej odznaki jeździeckiej w ujeżdżeniu i w skokach przez przeszkody – lonżowanie
II KLASA	<ul style="list-style-type: none"> – hipologia – język obcy specjalistyczny – teoria jazdy konnej 	<ul style="list-style-type: none"> – praca nad wszechstronnym wyszkoleniem – wybór specjalizacji - treningi ukierunkowane na wybrane dyscypliny jeździeckie – starty w zawodach – lonżowanie koni – 4 tygodnie praktyki w wybranym ośrodku w kraju lub zagranicą 	<ul style="list-style-type: none"> – opieka stajenna – opieka weterynaryjna i zoohigieniczna – prace porządkowe w stajni – staże zawodowe – kursy doszkalające z wybranych dziedzin jeździeckich – wolontariat 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszkolenie jeźdźca na poziomie złotej odznaki jeździeckiej w ujeżdżeniu i skokach przez przeszkody – elementy próby terenowej na poziomie klasy LL – lonżowanie
III KLASA	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie działalności gospodarczej ukierunkowane na branżę końską – język obcy specjalistyczny – teoria sportu 	<ul style="list-style-type: none"> – wszechstronne wyszkolenie – treningi specjalistyczne – starty w zawodach – praca z młodymi końmi – 4 tygodnie praktyki w wybranym ośrodku w kraju lub zagranicą 		<ul style="list-style-type: none"> – wyszkolenie jeźdźca na poziomie klasy P w ujeżdżeniu i klasy L w skokach przez przeszkody – elementy próby terenowej na poziomie klasy L
IV KLASA	<ul style="list-style-type: none"> – prawo jazdy kat. B+E – sport jeździecki – powtórzenie materiału i przygotowanie do egzaminu 	<ul style="list-style-type: none"> – kontynuacja szkolenia młodych koni – treningi specjalistyczne – przygotowanie koni do pokazów i czempionatów 		<ul style="list-style-type: none"> – teoria – ujeżdżenie klasa P – skoki przez przeszkody klasa L – kros klasa L – lonżowanie koni – opieka stajenna

				– praca z młodym koniem – omówienie egzaminu
--	--	--	--	---

Z powyższego zestawienia wynika, że główny ciężar szkolenia został przeniesiony w kierunku praktycznej nauki zawodu. Aby osiągnąć zamierzony efekt uczniowie powinni spędzać w siodle minimum 2 godziny dziennie i dodatkowo pracować z końmi na lonży. Poza tym niezbędne jest wykonywanie przez nich codziennych obowiązków stajennych oraz opieka nad końmi chorymi, kontuzjowanymi czy w trakcie rehabilitacji. Z doświadczenia nauczycieli Zespołu Szkół im. Hugona Kołłątaja w Jordanowie wynika, że skumulowanie zawodowych zajęć lekcyjnych – teoretycznych do 6 godzin tygodniowo jest wystarczające, aby uczniom przekazać niezbędną wiedzę hipologiczną. Stała opieka instruktora podczas pracy w stajni jest również doskonałą okazją do uzupełnienia wiedzy teoretycznej, a także do wymiany doświadczeń i opinii.

Chcąc wprowadzić powyższe założenia dyrektorzy szkół powinni przede wszystkim nawiązać współpracę z właścicielami stajni, ośrodków hodowlanych czy jeździeckich, którzy zadeklarowaliby chęć kształcenia przyszłych jeźdźców, a także zgodziliby się przejąć odpowiedzialność za efekty kształcenia. W innym przypadku szkoła byłaby zmuszona do stworzenia własnego zaplecza, a to jest niezmiernie kosztochłonne. Podstawowe kryteria wyboru pracodawcy powinny być następujące:

- posiadanie certyfikatu PZJ – jako wyznacznika poziomu szkolenia w danej stajni,
- wyniki sportowe zawodników danego klubu,
- osiągnięcia hodowlane i opinia Okręgowego Związku Hodowców Koni.

Podobnie ma się sytuacja z wyborem miejsca odbywania 4-tygodniowych praktyk. Uczeń mógłby sam zaproponować miejsce, natomiast szkoła – nauczyciel praktycznej nauki zawodu – byłaby zobligowana do sprawdzenia i akceptacji proponowanego

miejsca. W przypadku gdyby uczeń nie mógł znaleźć właściwego miejsca, szkoła byłaby zobowiązana do znalezienia stosownej placówki.

Nauczyciel praktycznej nauki zawodu zobowiązany byłby do opracowania programu i zakresu praktyk, który powinien być zaakceptowany i zrealizowany przez ucznia. Niestety obecne realia dotyczące realizacji programu praktyk odbiegają od tego modelu. Właściciele koni mają ogromne opory przed powierzeniem praktykantom koni, niekiedy bardzo cennych. Najczęściej powierzane są im „bezpieczne” prace typu czyszczenie stajni, prace porządkowe na terenie ośrodka. W niewielu miejscach uczniowie mają możliwość jeździć konno, czy pracować z końmi, ucząc się zawodu.

Celem kształcenia jest zmiana postrzegania jeźdźców – pokazanie, że są to dobrze wyszkoleni i zaangażowani w swoją pasję pracownicy, którym można powierzyć konie i którzy będą potrafili stosownie z tymi końmi pracować.

Propozycja zmian w systemie nauczania zawodu jeździec ma przyczynić się do zmiany jakościowej. Doświadczenia Jordanowa pokazują, że sumienną, codzienną pracą można osiągnąć bardzo dobre rezultaty szkoleniowe. Otwierając klasę zawodową jeździec szkoła miała okazję pracować z uczniami na różnym poziomie jeździeckim. Codzienna jazda konna, stała kontrola treningów pozwoliły bardzo szybko wyrównać różnice. Ważne były opinie wyrażane przez specjalistów – trenerów zaproszonych do współpracy, którzy wizytowali zajęcia co kilka miesięcy. Twierdzili oni, że postępy poczynione przez uczennice w ciągu zaledwie 4 tygodni szkolenia (40 godzin jazdy), przeciętnemu miłośnikowi koni zajmują około 5-6 miesięcy. To potwierdziło, że obrany kierunek jest słuszny.

W czerwcu 2019 roku zakończy naukę 10 uczennic Szkoły „Zawód Jeździec”. Według ekspertów współpracujących ze szkołą, są one w większości przygotowane do samodzielnej pracy z końmi. Ich umiejętności jeździeckie zostały potwierdzone startami w zawodach jeździeckich oraz zdobytymi złotymi odznakami jeździeckimi PZJ. Pozostał im jeszcze do zdania egzamin z kwalifikacji „Jeździectwo i trening koni” przed Okręgową Komisją Egzaminacyjną.

Instrukcje i rekomendacje w zakresie kształcenia jeźdźców wyścigowych - oparte na doświadczeniach z Czech

Rekrutacja uczniów

W rekrutacji przyszłych jeźdźców wyścigowych ważne jest znalezienie pasjonatów jazdy konnej wśród dzieci, młodzieży i innych amatorów. Należy wypracować system rekrutacji pod patronatem określonej instytucji, na przykład Ministerstwa Edukacji, urzędu miejskiego lub ogólnopolskiego/centralnego klubu/związku jeździeckiego. Pod patronatem związku należy lobbować o jak najwyższą dotację na akcję rekrutacyjną, kształcenie dzieci i młodzieży, naukę jazdy wyścigowej i trening koni wyścigowych. Ponadto trzeba wspierać rozwój wyścigów dzieci na kucykach w ramach dni wyścigowych (w Czechach np. funkcjonuje Liga Kucyków). Ważne jest, aby te wyścigi miały charakter „oficjalny“ tzn., aby były organizowane na przykład przez kluby z licencjami, ubezpieczeniem, dotacjami organizacji wspierających sport itp.

Szkoły w większości nie dysponują personelem do przeprowadzania skutecznej rekrutacji uczniów. We współpracy z organami prowadzącymi szkoły, Ministerstwem Edukacji, klubami jeździeckimi oraz większymi pracodawcami można jednak wypracować system akcji rekrutacyjnych, dni otwartych nie tylko we własnych szkołach, ale i na torach wyścigowych, w większych centrach treningowych itp. Można to połączyć z wyścigami konnymi, przy których kandydaci będą zaznajomieni ze specyfiką pracy jeźdźcy wyścigowego i pracownika otoczenia sportu wyścigowego. Efektywne jest odwiedzenie poszczególnych centrów jeździeckich i wytypowanie dzieci uzdolnionych sportowo z warunkami fizycznymi pozwalającymi na osiągnięcie sukcesu w tym zawodzie. Te dzieci mają już opanowane podstawy jazdy konnej, umieją poruszać się po stajni i w przypadku nauki w szkole średniej w zawodach związanych z jeździectwem wiedzą, czego się mogą spodziewać i są przygotowane do specyfiki pracy z końmi.

Wyszkolenie

Na centralnym poziomie należy wspierać nie tylko kształcenie w zawodach rolniczych, ale i rolnictwo jako produkcję (żywność, ale i rozrywka i przemysł czasu wolnego, agroturystyka). Trzeba lobbować o wsparcie trzyletnich, branżowych kierunków kształcenia, w których uczniowie przygotowują się do pracy fizycznej. W kształceniu techników rolnictwa w klasach maturalnych należy naciskać na zwiększenie liczby godzin praktycznej nauki zawodu, szczególnie nauki jeździectwa.

W tym celu szkoły powinny mieć odpowiednie zaplecze w postaci gospodarstwa szkolnego, łącznie ze szkolnymi końmi, ujeżdżalniami, torami wyścigowymi oraz halami. Ważna jest współpraca z pracodawcami w celu zabezpieczenia praktycznej nauki zawodu, dokąd uczniowie mogą uczęszczać na naukę praktyczną lub indywidualne praktyki zawodowe. Zaznajomią się w ten sposób z realnym środowiskiem pracy, mogą się uczyć jazdy na różnych typach koni pod kierunkiem profesjonalistów. Współpracę z pracodawcami należy uregulować umowami między szkołami a odpowiednimi partnerami.

Wykształcenie uczniów do zawodu jeźdźca powinno leżeć w rękach doświadczonych pedagogów ze specjalistycznych szkół, które mają dostateczną ilość wysokiej jakości sprzętu do kształcenia w zawodzie, zapewniają wysokiej jakości wsparcie pedagogiczne, podręczniki, pomoce naukowe, modele, jeździeckie i wyścigowe trenażery itp.

Konieczne jest nieustanne kształcenie kadry pedagogicznej szkół, aby w połączeniu z praktyką posiadała niezbędne umiejętności, aby orientowała się w aktualnej sytuacji sportu wyścigowego oraz jeździectwa oraz, aby umiała zastosować w procesie nauczania swoje umiejętności i wiedzę. Z tego względu bardzo rozwijające są staże nauczycieli zawodu u pracodawców. Można na ten cel pozyskać środki unijne. Jest to skomplikowane organizacyjnie dla szkoły, ale korzystne dla podwyższenia poziomu kształcenia zawodowego.

Wielu uczniów ma słabą kondycję fizyczną, brakuje im również predyspozycji psychicznych do wykonywania zawodu jeźdźca. W ramach kształcenia należy zatem we współpracy z otoczeniem i rodziną skłaniać uczniów do systematycznego

fizycznego przygotowania, zdrowego stylu życia, mentalnego i psychicznego przygotowania oraz nauczyć ich skutecznego sposobu utrzymywania wagi.

W interesie organizatorów wyścigów powinna być organizacja wyścigów dla uczniów lub młodych jeźdźców, aby ci mogli zdobywać umiejętności praktyczne w wyścigach, „wyjeździć się“, zaprezentować się publiczności wyścigów konnych, właścicielom koni wyścigowych oraz trenerom, którzy wśród nich wybierają przyszłych pracowników.

Ważne jest wsparcie w zakresie zatrudnienia w postaci zawierania umów sponsorskich pomiędzy uczniem a trenerem - pracodawcą, w której trener zobowiązuje się wspierać finansowo ucznia podczas nauki, a ten ze swej strony jest zobligowany do pracy na jego rzecz przez określony czas. Taki trener daje uczniowi już podczas nauki więcej możliwości startów na koniach, które powierzyli mu właściciele.

Wreszcie należy się zastanowić nad dostępnością i ciągłością poszczególnych stopni i specjalizacji, na przykład w odniesieniu do opiekuna i hodowcy koni, jeźdźca, jeźdźca wyścigowego, asystenta trenera, trenera koni wyścigowych, trenera jeźdźców wyścigowych.

Doświadczenia w kształceniu personelu sportu jeździeckiego można czerpać z rozwiniętych pod tym względem krajów – Francji, Anglii, Irlandii. Korzystne byłoby również włączenie się szkół do projektu zrzeszenia europejskich szkół jeździeckich EARS oraz przyjęcie ich jednolitego systemu kształcenia i egzaminów dla zatrudnianych w sporcie wyścigów konnych.

Zatrudnienie

Po ukończeniu nauki wyrastają przed adeptami zawodu jeźdźca różne problemy. Po pierwsze chodzi o zdobycie korzystnego zatrudnienia (na umowę lub samozatrudnienie) i miejsca wykonywania pracy. Jest dostatecznie dużo wolnych miejsc pracy, problem jest z uzyskaniem wyższej pensji, która może być często nieadekwatna do nakładu pracy, wykonywanej w ciężkich warunkach, w każdy dzień w roku bez odpowiedniej ilości wolnego czasu, bez dostatecznych środków finansowych w przypadku przerwy w pracy (okres zimy). Z tego powodu wielu absolwentów odchodzi do pracy za granicę i należy ten odpływ pracowników

zatrzymać przez polepszenie warunków pracy (godziny pracy, dzielone zmiany, dostateczna ilość wolnego czasu w ciągu tygodnia pracy, ulżenie w ciężkiej, manualnej pracy poprzez mechanizację, itp.) oraz zwiększeniem wynagrodzenia przynajmniej do średniej krajowej. Trzeba monitorować system zatrudnienia w tej branży pod kątem legalności. Nie rekomenduje samozatrudnienia gdyż wielu świeżo upieczonych absolwentów niestety nie radzi sobie z prowadzeniem własnej firmy i często kończy z zadłużeniem i zaległościami z tytułu podatków oraz ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego.

Należy przekonać właścicieli koni i trenerów, żeby dali szansę startu w wyścigach konnych początkującym jeźdźcom, nawet kosztem ewentualnych błędów lub nieosiągnięcia w pełni optymalnych rezultatów. Jeździec bez praktyki nie będzie się rozwijać i doskonalić. Przechodzimy tu ponownie do wsparcia wyścigów konnych organizowanych dla młodzieży i początkujących jeźdźców, które powinny się odbywać systematycznie w ciągu całego sezonu wyścigowego na różnych torach wyścigowych. Do przemyślenia jest również kwestia opieki nad jeźdźcami wyścigowymi po skończeniu aktywnej kariery, kiedy nie mogą już z przyczyn kontuzji lub wieku aktywnie brać udziału w zawodach. Wielu pracowników, którzy już nie chcą lub nie mogą pracować jako jeźdźcy (np. z powodu kontuzji lub nadwagi), kontynuuje pracę w innych zawodach związanych z wyścigami konnymi, jak np. dietetycy, asystenci trenera, trenerzy, przewoźnicy żywych zwierząt, końscy stomatolodzy, podkowiarze, lub sprzedawcy karmy lub akcesoriów dla koni itp. Możemy się inspirować zagranicą i wykorzystać niektórych byłych jeźdźców jako mentorów oraz nauczycieli jeździectwa, przy rekrutacji i propagowaniu sportu.

Istnieje potrzeba, aby właściciele uświadomili sobie, że bez optymalnego finansowego zabezpieczenia jeźdźców zawodowych, personelu stajni i jeźdźców wyścigowych nie zapewni się ciągłości obsługi stajni wyścigowych, będą one zagrożone brakiem stabilności w działaniu, odpływem wykwalifikowanego personelu za granicę. To wszystko będzie miało naturalnie wpływ na wydajność ich koni.

Wyścigi konne

Wyścigi konne jako sport mają dobre perspektywy, mówimy o popularnym, rozwijającym się sporcie, który jednak należy odpowiednio i stale wspierać. Trzeba nauczyć się pozyskiwać środki nie tylko z Ministerstwa Rolnictwa, ale i środki przeznaczone na pracę z dziećmi i młodzieżą z Ministerstwa Edukacji. Szkoły powinny uzyskać od Ministerstwa Edukacji taką samą możliwość, jaką ma Czeski Związek Jeździecki, który opracował system pracy z dziećmi i młodzieżą i otrzymuje wsparcie finansowe na każdego zarejestrowanego członka.

Ważnym zadaniem głównie organizacji zawodowych (np. Jockey Clubu) jest konsekwentnie i regularnie reprezentować sport wyścigowy nie tylko wykonując testy wydajności koni pełnej krwi angielskiej, ale i zapewniając rozrywkę dla szerokich kręgów społeczeństwa w każdej grupie wiekowej. Należy działać nie tylko na torach wyścigowych, ale także prowadzić kampanie promocyjne w krajowych i regionalnych mediach.

Celem związku/klubu jeździeckiego powinno być nie tylko utrzymanie liczby torów wyścigowych, liczby dni wyścigowych i startujących koni. Wsparcia wymagają nie tylko własne tory, ale i inne centra treningowe w poszczególnych województwach. Kwestią do rozstrzygnięcia jest wspieranie krajowej hodowli koni czystej krwi angielskiej w związku z importem wysokiej jakości koni z krajów, w których wyścigi konne są dobrze rozwinięte, za ceny porównywalne z kosztami hodowli koni miejscowych.

Ponadto władze centralne powinny się również zająć rozwojem zakładów sportowych oraz modyfikacją ustawy o grach losowych w ten sposób, aby zwiększyć obowiązkowy odpis z zakładów na rozwój wyścigów konnych.

